

Tipovi metonimije u nazivima za psihoaktivne supstance u slengu

Cilj ovog istraživanja jeste da se ispita metonimija kao pojmovni mehanizam u žargonu, njena povezanost sa tvorbom reči i sadejstvo sa metaforom. Istraživanje je sprovedeno korišćenjem konceptualne analize u teorijskim okvirima kognitivne lingvistike, a na građi koju čine žargonske imenice kojima se označavaju psihoaktivne supstance. Kako je imenovanje psihoaktivnih supstanci u žargonu najčešće indirketno, čime se obezbeđuje komunikativno isključivanje neupućenih, prepostavili smo da će ona predstavljati dobar izvor za proučavanje metonimije. Izabrana građa je potvrdila opravdanost podele na čisto leksičku metonimiju i čisto tvorbenu metonimiju. Uočeni su i primeri u kojima se leksička metonimija javlja nakon tvorbene. Što se sadejstva metonimije i metafore tiče, uočeno je da u nekim primerima tvorbena metonimija prethodi leksičkoj metafori, ali i slučajevi kada je pojmovna metonimija unutar leksičke metafore. Pretpostavka o zastupljenosti metonimije u žargonskoj leksici ispostavila se tačnom, te ovi rezultati ukazuju na to da je izuzetno važno paralelno pratiti metonimiju kako na planu leksičkog značenja tako i na planu tvorbe. Takođe, naša građa dodatno potvrđuje da je metonimijsko pojmovno pomeranje moguće uočiti u osnovi metaforičkih konceptualizacija.

Uvod

Ovaj rad ispituje metonimiju kao pojmovni mehanizam u slengu. Žargon se u literaturi definiše kao jezički varijetet obeležen specifičnim jezičkim sredstvima i služi identifikaciji i komunikaciji unutar neke društveno određene grupe (Bugarski 2003), što znači da se njime uspostavlja izvesni otklon od uobičajenog jezika. Jedan od načina uspostavljanja takvog otklona u supkulturnom žargonu (slengu) jeste i indirektno imenovanje psihoaktivnih supstanci, koje se postiže upravo metaforom i(li) metonimijom. Takvo imenovanje je uslovljeno ilegalnim statusom tih supstanci ali i opštom tendencijom slenga za inovativnim i kreativnim izražavanjem.

*Jelena Samočeta (2001),
Novi Sad, učenica 3.
razreda Gimnazije
„Isidora Sekulić” u
Novom Sadu*

MENTORI:

*MA Vanja Miljković,
Institut za srpski jezik
SANU, Beograd*

*MA Miloš Košprdić,
Filozofski fakultet
Univerziteta u Novom
Sadu*

U kognitivnolingvističkoj literaturi pojmovna metonimija se definiše kao kognitivni mehanizam na osnovu koga se jedan pojam aktivira preko drugog pojma iz istog domena, što omogućava da jedan pojam stoji namesto drugog (Lakoff i Johnson 1980: 38; Kövecses i Radden 1998: 39). Svako različito iskustvo na osnovu kojeg i proističu naša znanja o svetu podrazumeva različite domene, odnosno konceptualne entitete koji se međusobno razlikuju po kompleksnosti i načinu organizacije. Osnovnu karakteristiku izvornog i ciljnog konceptualnog entiteta metonimije čini to da su bliski jedan drugom u konceptualnom sistemu i našem iskustvu (Kövecses 2000: 145). Tako se u primeru *Čitamo Šekspira* uočava metonimija AUTOR ZA DELO. To se objašnjava time da se autor i njegovo delo, kao dva bliska, međusobno povezana konceptualna entiteta nalaze u okviru jednog konceptualnog sistema, te se stoga u prethodno navedenom primeru podrazumeva da se čita delo koje je napisao Šekspir, tj. misli se na njegovo delo, a ne na Šekspira kao osobu.

Leksička metonimija se definiše kao „prenošenje imena sa jednog na drugi pojam unutar istog domena stvarnosti” (Dragičević 2007: 167). Ona se u leksičkoj semantici smatra jednim od mehanizama polisemije: reč koja primarno označava pojam X sekundarno označava pojam Y, pri čemu su X i Y u iskustvenoj vezi. U rečenici *Ceo grad spava*, uočava se leksička metonimija GRAD ZA STANOVNIKE GRADA (SADRŽATELJ ZA SADRŽANO). Primarno značenje lekseme *grad* jeste *naseljeno mesto*, ali u rečenici ta leksema dobija sekundarno značenje – *stanovnici grada*, pri čemu postoji iskustvena veza između grada i njegovih stanovnika.

Jedno od aktuelnih teorijskih pitanja u vezi sa metonimijom jeste i jezički nivo njene manifestacije. Neki autori, kao Janda (2011), smatraju da metonimiju ne treba tražiti samo na leksičkom nivou (u polisemiji reči), već da je ona ključni pojmovni mehanizam u derivaciji, što nije potpuno prihvaćeno stanovište (Brdar 2017).

Kada se govori o tvorbenoj metonimiji, smatra se da se proces metonimije istovremeno dešava sa tvorbenim procesom, odnosno da se u toku građenja reči dešava metonimijsko pomeranje od motivne reči koja predstavlja izvorni domen ka reči koja nastaje tvorbom reči i označava ciljni domen. Iz toga sledi da u tvorbenoj metonimiji izvorni domen jeste motivna reč, koja predstavlja osnovu za tvorbu reči, a ciljni domen jeste reč koja nastaje tvorbom (Janda 2011: 360). Tako Janda u primeru *květináč* (češki „saksija”) uočava tvorbenu metonimiju, koja je motivisana imenicom *květina* („cvet”). Motivna imenica u ovom primeru predstavlja izvorni domen metonimije (SADRŽINU), a motivisana ciljni (SADRŽATELJ). Pomeranje od izvornog do ciljnog domena praćeno je tvorbenim procesom – sufiksacijom (*květina* > *květináč*).

Za razliku od pojmovne metonimije, koja označava aktiviranje jednog pojma preko drugog njemu bliskog pojma, pojmovna metafora podrazumeva da se jedan pojam razume preko drugog pojma. To je omogućeno preslikavanjem između dva iskustveno različita domena – iz izvornog domena u ciljni domen, pri čemu je izvorni domen konkretniji i nama čulno bliži, dok je ciljni domen apstraktniji i taj koji se konceptualizuje (Klikovac

2004: 12). U sledećim primerima, tako, uočavamo metaforu RASPRAVA JE RAT: *Tvoje su tvrdnje neodbranjive; Napao je svaku slabu tačku njegove argumentacije; Nikada nisam pobedio u raspravi sa njim*. U ovim primerima se preko pojma RATA razume pojam RASPRAVE – osoba sa kojom se raspravlja doživljava se kao protivnik, čije stavove napadamo, a svoje branimo, pri čemu će neko iz rasprave izaći kao pobednik (Lakoff i Johnson 1980: 4).

Neki autori (Kövecses i Raden 1998; Barcelona 2003), kada je reč o odnosu metafore i metonimije, smatraju da je metonimija primarniji kognitivni mehanizam od metafore. Barcelona (2003) smatra da je metonimijska osnova uočljiva kod svih metafora. U skladu sa ovom tvrdnjom jedan od primera koji ovaj autor navodi u svom radu jeste *vrišteća boja*, u kome se prepoznaje pojmovna metafora NAPADNA BOJA JE NAPADNI ZVUK. Pojmovna metonimija koja se nalazi u pojmovnoj metafori NAPADNA BOJA JE NAPADNI ZVUK i koja ju je zapravo omogućila glasila bi VRIŠTEĆI ZVUK ZA NAPADNO PRIVLAČENJE PAŽNJE UOPŠTE.

Osnovni cilj ovog rada jeste ispitivanje metonimije kao pojmovnog mehanizma u slengu. Zanima nas koji su to aspekti pojma PSIHOAKTIVNA SUPSTANCA najpogodniji izvori metonimijskog imenovanja. Osim toga, želimo da proverimo da li će se pojmovna metonimija manifestovati i na planu polisemije i na planu tvorbe, kao i da li postoje primeri u kojima će metonimija stupiti u interakciju sa metaforom.

Iz *Rečnika srpskog žargona* Borivoja Gerzića (Gerzić 2012) ekscerpirane su sve imenice koje označavaju psihoaktivne supstance (obeležene kvalifikatorom *nark.*), a onda su među njima izdvojene one u kojima se u imenovanju psihoaktivne supstance uočava metonimija. Tako smo dobili konačnu građu od 76 imenica, koje smo, potom, analizirali primenom kvalitativne konceptualne analize u teorijskim okvirima kognitivne lingvistike.

Analiza

U građi su osim primera leksičke i tvorbene metonimije pronađeni i primeri koji ukazuju na sadejstvo metonimije i metafore. Na ovakvu podelu se nailazi i u literaturi, a analiza građe je takvu podelu (Janda 2011) samo opravdala.

Leksička metonimija

Leksička metonimija je uočena kod 19 imenica, koje se zasnivanju na sledećim metonimijskim formulama: SVOJSTVO ZA SUPSTANCU, HIPERONIM ZA HIPONIM, EFEKAT ZA SUPSTANCU, STANOVNIK ZEMLJE ZA MARIHUANU IZ TE ZEMLJE.

U sedam primera primećena je metonimija SVOJSTVO ZA SUPSTANCU. Svojstva kojima se u slengu metonimijski izražava supstanca su *boja* (*belo* u značenju 'kokain' i 'heroin', *crno* u značenju 'opijum', *smеđe* u značenju 'heroin', *žuto* u značenju 'heroin', *zeleno* u značenju 'marihuana') i forma

supstance (*prah* u značenju 'heroin' i 'kokain' i *prašak* u značenju 'heroin'). Na taj način su najistaknutiji aspekti pojma, odnosno konkretno u ovom slučaju, osobine psihoaktivnih supstanci kao što su boja i forma pogodni za metonimijsko imenovanje same psihoaktivne supstance u slengu.

U četiri primera primećena je metonimijska formula NADREĐENI POJAM (HIPERONIM) ZA PODREĐENI POJAM (HIPONIM), kod kojih hiperonim u slengu dobija značenje svog hiponima. Tako se marihuana naziva *biljkom*, narkotici *robom*, sintetičke droge *hemijom*, LSD *kiselinom*.

Grupu koju čine pet imenica *albanka*, *marokanac*, *libanac*, *ptarši* (šiptar), *avgan* ilustruju leksičku metonimiju STANOVNIK ZEMLJE ZA MARIHUANU IZ TE ZEMLJE.

U tri primera pronađena je metonimijska formula EFEKAT ZA SUPSTANCU. Efekat koji izaziva konzumiranje LSD-a jesu halucinacije, koje se u žargonu nazivaju 'trip', te se LSD u slengu metonimijski označava kao *trip*. Tako je u slengu tableta ekstazija označena kao *ekstaza*, jer je njena namena da kod svog konzumenta izazove visok stepen ushićenosti (ekstazu). Ova metonimija se uočava i na primeru imenice *brzina* – u slengu označava drogu koja sadrži amfetamin, koja utičući na nervni sistem konzumenta izaziva hiperaktivnost.

Tvorbena metonimija

Tvorbena metonimija podrazumeva da se metonimijsko pomeranje odvija paralelno sa tvorbenim procesom. Pronađeno je 17 primera tvorbene metonimije. U okviru tvorbene metonimije izdvaja se osam metonimijskih obrazaca (formula) koji su i prikazani u tabeli 1.

1. Tvorbena metonimija

U šest primera pronađena je metonimija EFEKAT KOJI IZAZIVA SUPSTANCA ZA TU SUPSTANCU. Ovaj tip metonimije se može objasniti preko imenice *tripuša*. Naime, imenica *tripuša* je dodavanjem sufiksa *-uša* izvedena od imenice *trip* koja ukazuje na efekat koji ta supstanca izaziva.

U jednom primeru pronađena je metonimija FORMA SUPSTANCE ZA SUPSTANCU (*smola* > *smol-ka*). Imenica *smolka* izvedena je procesom sufiksacije od imenice *smola* koja upućuje na formu (hemijski sastav) te supstance.

U jednom primeru pronađena je metonimija NAČIN KONZUMIRANJA SUPSTANCE ZA SUPSTANCU (*duvati* > *duv-ka*). Imenica *duvka* izvedena je od glagola *duvati* koji upućuje na način konzumiranja marihuane.

U dva primera pronađena je metonimija SVOJSTVO SUPSTANCE ZA SUPSTANCU. Osnova imenice *crnjak* ukazuje na boju supstance, dok osnova imenice *čistak* kao izvorni pojam tvorbene metonimije donosi svojstvo nepomešanosti sa drugim supstancama.

2. Tvorbena metonimija prethodi pojmovnoj metafori

U jednom primeru pronađena je metonimija POREKLO SUPSTANCE ZA SUPSTANCU. Primer za ovu metonimiju jeste imenica *unproforuša*, koja je

Tabela 1. Metonimijski obrasci tvorbene metonimije za primere iz građe

Naziv za psihoaktivnu supstancu u slengu	Metonimijska formula
<i>tripuša</i> (marihuana koja izaziva stanje tripa), <i>vesulja</i> (marihuana od koje se postaje veseo), <i>tripić</i> (marihuana koja izaziva halucinacije), <i>startulja</i> (marihuana koja brzo deluje), <i>sačekuša</i> (marihuana čije dejstvo treba sačekati), <i>smehulja</i> (marihuana koja izaziva smejanje)	EFEKAT KOJI IZAZIVA SUPSTANCA ZA TU SUPSTANCU
<i>smolka</i> (marihuana sa dosta smole)	FORMA SUPSTANCE ZA SUPSTANCU
<i>duvka</i> (marihuana koja se duva)	NAČIN KONZUMIRANJA SUPSTANCE ZA SUPSTANCU
<i>crnjak</i> (droga koja je crne boje), čistak (čista droga)	SVOJSTVO SUPSTANCE ZA SUPSTANCU
<i>Unproforuša</i> (marihuana nabavljena od vojnika UNPROFORA)	POREKLO SUPSTANCE ZA SUPSTANCU
<i>spavalica</i> (droga koja ima uspavljujuće dejstvo), <i>pričalica</i> (marihuana od koje se dobija potreba za pričanjem), <i>ludak</i> (hašiš od koga se ludi), <i>smejlica</i> (marihuana koja izaziva smejanje)	EFEKAT SUPSTANCE ZA NAZIV SUPSTANCE

izvedena od imenice koja ukazuje na poreklo te supstance (UNPROFOR). Kod ove imenice se može, nakon tvorbene metonimije, zapaziti i izvesna personifikacija, koja bi ukazivala na potencijalnu metaforu MARIHUANA DOBAVLJENA OD UNPROFORA JE ŽENSKA OSOBA IZ UNPROFORA. Slični su i primeri *smaračica* 'marihuana koja izaziva osećaj smaranja' i *domaćica* 'marihuana domaće proizvodnje'. Posmatrano iz ugla tvorbe reči, kod njih se primećuje tvorbena metonimija EFEKAT ZA SUPSTANCU (smaračica), odnosno OKOLNOSTI PROIZVODNJE ZA PROIZVOD (domaćica). Međutim, kao i kod primera *unproforuša*, i ovde se može govoriti i o potencijalnoj metaforičkoj personifikaciji MARIHUANA JE ŽENSKA OSOBA.

3. Tvorbena metonimija prethodi leksičkoj metonimiji

U našoj građi su pronađene četiri imenice u kojima se uočava kako tvorbena tako i leksička metonimija. Ovaj ćemo mehanizam ilustrovati na primerima *spavalica* 'droga koja ima uspavljujuće dejstvo' i *pričalica* 'marihuana od koje se puno priča'. Ove definicije ukazuju na deverbativnu sufiksaciju (spavati > spavalica, pričati > pričalica), što znači da se mogu interpretirati kao tvorbena metonimija EFEKAT ZA SUPSTANCU. Međutim, kako imenice *spavalica* i *pričalica* postoje u značenju 'osoba koja puno

priča/spava', njihovo žargonsko značenje se može videti i kao leksička metonimija NOSILAC SVOJSTVA ZA SUPSTANCU KOJA JE TO SVOJSTVO IZAZVALA. Slično, deadjektivna sufiksacija kod imenice *ludak* (lud > lud-ak) 'hašiš od kog se postaje lud' takođe ukazuje na tvorbenu metonimiju EFEKAT ZA SUPSTANCU. Kako i imenica *ludak* postoji u leksikonu (primarno značenje 'lud čovek, čovek koji se ponaša ludo'), žargonsko značenje je moguće objasniti i samo kao leksičku metonimiju NOSILAC SVOJSTVA ZA SUPSTANCU KOJA JE TO SVOJSTVO IZAZVALA.

Nadovezujući se na prethodno objašnjenje primere, *spavalica*, *pričalica* i *ludak*, potrebno je još objasniti naziv za psihoaktivnu supstancu *smejlica*. Usled deverbativne sufiksacije koja važi i za ovaj primer (smejati se > smejalica) uočava se tvorbena metonimija EFEKAT ZA SUPSTANCU propraćena i u ovom slučaju leksičkom metonimijom NOSILAC SVOJSTVA ZA SUPSTANCU KOJA JE TO SVOJSTVO IZAZVALA. No, imajući u vidu stabilnost reči, za razliku od prethodna tri primera imenica *smejlica* nije na isti način kao što su *spavalica*, *pričalica* i *ludak*, odnosno nema stabilno primarno značenje, jer je sam njen naziv nastao, što je u skladu sa tendencijom slenga za inovativnim i kreativnim izražavanjem, na nesistematski način.

Pojmovna metafora prethodi tvorbenoj metonimiji

Pronađeno je 6 primera u kojima se tvorbena metonimija zasniva na nekoj prethodnoj metafori. U svim tim primerima reč je o tvorbenoj metonimiji EFEKAT ZA SUPSTANCU. Kod imenice *razvaljotka* i *ključavica* toj tvorbenoj metonimiji prethodi metafora PSIHOFIZIČKO STANJE KONZUMENTA MARIHUANE JE FIZIČKO STANJE RAZVALJENOSTI, odnosno KLJUČANJA. Primeri kao *aper* (ap (up) > ap-er) i *aptovina* (psihoaktivna supstanca koja diže raspoloženje) bazirani su na metafori AKTIVNO JE GORE, dok kod primera *dauner* (daun (down) > daun-er) i *daunsi* ('marihuana koja ima umirujuće dejstvo') pre metonimije uočavamo metaforu SMIRENO JE DOLE.

Pojmovna metonimija unutar leksičke metafore

U tabeli 2 prikazano je svih 9 pronađenih primera metaforičkih naziva za psihoaktivne supstance koji su utemeljeni na metonimiji ENTITET ZA FORMU, što ćemo ilustrovati na primeru *bombona* 'tableta ekstazija'. Leksička metafora TABLETE EKSTAZIJA SU BOMBONE počiva na metonimiji BOMBONE ZA OBLIK, IZGLED I VELIČINU TAKVIH PREDMETA. Tom metonimijom je iz pojma BOMBONE ekstrahovan pojam OBLIKA BOMBONE, zahvaljujući kome je uspostavljena veza između bombone i tablete ekstazija.

Osam metaforičkih naziva zasniva se na metonimijskoj formuli ENTITET ZA SVOJSTVO. Tako u metafori KOKAIN JE SNEG pronalazimo metonimiju SNEG ZA BELU BOJU, koja omogućava povezivanje po sličnosti između SNEGA i KOKAINA.

Pronađeno je pet primera koji se zasnivaju na metonimiji NEUTRALNI KOHIPONIM ZA HIPERONIM. Proces se može ilustrovati metaforom MARI-

Tabela 2. Metonimijski obrasci pojmovne metonimije unutar leksičke metafore za primere iz građe

Naziv za psihoaktivnu supstancu u slengu	Metonimijska formula koja prethodi metafori
<i>pasulj, supa</i> (mrve marihuane), <i>bobe, bombone, konfete, šrafovi, šraf, šrafčić</i> (tablete ekstazija), <i>čaj</i> (marihuana)	ENTITET ZA FORMU
<i>sneg, sneško</i> (kokain), <i>bebe</i> (mlade stabljike koje se spremaju za rasplod), <i>micubiši</i> (vrsta tablete ekstazija), <i>ekser</i> (tableta ekstazija), <i>salata, zelje</i> (marihuana)	ENTITET ZA SVOJSTVO
<i>granje, korov, trava, travuljina, zeleniš</i> (marihuana)	NEUTRALNI KOHIPONIM ZA HIPERONIM
<i>hajdučka trava</i> (marihuana od koje se postaje odvažan, drčan)	HAJDUK ZA OSEĆAJ ODVAŽNOSTI, NEUSTRAŠIVOSTI (HAJDUK ZA HRABROST, ODVAŽNOST)
<i>majčina dušica</i> (marihuana od koje se postaje bezbrižan, smiren)	MAJKA ZA OSEĆAJ BEZBRIŽNOSTI
<i>keve</i>	ENTITET ZA JEDNU OD SVOJIH FUNKCIJA (MAJKA ZA FUNKCIJU RAĐANJA)
<i>ubica</i> (vrlo jaka marihuana)	NOSILAC SVOJSTVA ZA SVOJSTVO
<i>dop(ić/ing)</i>	SUPSTANCA ZA EFEKAT
<i>ana marija, marija, marica, mara</i> (marihuana); <i>don huan</i> (trodoni), <i>keks</i> (ekstazi)	JEDNA REČ SA FORMANTOM X ZA DRUGU REČ SA FORMANTOM X
<i>brazilci</i> (trodoni)	STANOVNIK ZA KOMBINACIJU BOJA NA ZASTAVI TE ZEMLJE (ŽUTO-ZELENA)

HUANA JE TRAVA, koja se zasniva na metonimiji TRAVA ZA ZELENO RASTINJE UOPŠTE (NEUTRALNI KOHIPONIM ZA HIPERONIM).

Šest primera se zasniva na metonimiji JEDNA REČ SA FORMANTOM X ZA DRUGU REČ SA FORMANTOM X. Metonimija JEDNA REČ SA FORMANTOM MAR- ZA DRUGU REČ SA FORMANTOM MAR-, omogućava nam da ženska imena *Mara, Marijana* i *Ana Marija* metaforički dovedemo u vezu sa MARIHUANOM, odnosno omogućava nam metaforu poput MARIHUANA JE MARA.

Kako se motivacija za žargonsko imenovanje trodona imenicom *brazilci* nalazi u sličnosti brazilske zastave i boje kapsule trodona (zeleno-žuti), u osnovi metafore TRODONI SU BRAZILCI uočavamo metonimiju STANOVNIK ZA KOMBINACIJU BOJA NA ZASTAVI TE ZEMLJE (ŽUTO-ZELENA).

Jedan primer se zasniva na metonimiji NOSILAC SVOJSTVA ZA SVOJSTVO. Metafora koju tu nalazimo je JAKA MARIHUANA JE UBICA. Metaforička veza između ubice i jake marihuane postignuta je posredstvom metonimije UBICA ZA PRETPOSTAVLJENU SNAGU.

Heroin se u žargonu imenuje i kao *dop*, što je skraćeno od dopamin. Iza metafore HEROIN JE DOPAMIN uočavamo metonimiju DOPAMIN ZA EFEKAT SREĆE.

Metafora STABLJIKE MARIHUANE SU KEVE zasniva se na metonimiji ENTITET ZA JEDNU OD SVOJIH FUNKCIJA (MAJKA ZA FUNKCIJU RAĐANJA). Upravo ta metonimija omogućava da se *stabljike marihuane* i *keva* metaforički povežu.

Metafora MARIHUANA JE MAJČINA DUŠICA zasniva se na metonimiji MAJKA ZA OSEĆAJ BEZBRIŽNOSTI koja omogućava da se *marihuana* i *majčina dušica* metaforički povežu.

Iza metafore MARIHUANA JE HAJDUČKA TRAVA uočavamo metonimiju HAJDUK ZA OSEĆAJ ODVAŽNOSTI.

Zaključak

Metodom konceptualne analize, analizirana je građa koju čine nazivi za psihoaktivne supstance i tako je potvrđena pretpostavka da je metonimija produktivan kognitivni mehanizam u imenovanju psihoaktivnih supstanci u slengu. U skladu sa tim može se ustanoviti da je cilj ovog istraživanja da se metonimija dalje ispita kao pojmovni mehanizam u žargonu, te da li je opravdana podela metonimije na leksičku i tvorbenu, koja je i predmet diskusije nekih prethodnih istraživanja. Osim toga, analiza građe imala je za cilj da se ispita pretpostavka da je metonimija primarniji kognitivni mehanizam od metafore, te se u ovom radu i govori o sadejstvu metafore i metonimije. Na osnovu toga, došli smo do nekoliko zapažanja.

Primitili smo da se po broju primera posebno izdvajaju dva metonimijska obrasca: SVOJSTVO ZA SUPSTANCU i EFEKAT ZA SUPSTANCU. Kako su fizička svojstva, poput boje, i efekat koji psihoaktivna supstanca izaziva dva istaknuta aspekta psihoaktivnih supstanci, jasno je zbog čega su oni najzastupljeniji način metonimijskog imenovanja u našoj građi.

Potvrđeno je da se metonimija, osim sa aspekta polisemije reči, može posmatrati i u tvorbi reči. Neke pojmovne metonimije se, pritom, pojavljuju i kao leksičke i kao tvorbene; SVOJSTVO ZA SUPSTANCU (*crno* 'opijum', leksička metonimija; *crnjak* 'droga koja je crne boje', tvorbeni metonimija); EFEKAT ZA SUPSTANCU ('psihoaktivna supstanca koja izaziva stanje tripa' – *tripa*, leksička metonimija, *tripuša*, tvorbeni metonimija).

Na kraju, to što se u velikom broju primera pojmovna metonimija uočava u osnovi leksičkih metafora (npr, *sneško* u značenju 'kokain'), ide u

prilog stavu da je metonimija primarniji pojmovni mehanizam od metafore. Ipak, primetili smo i slučajeve u kojima tvorbenoj metonimiji prethodi pojmovna metafora (*razvaljotka* 'marihuana jakog dejstva' – tvorbeno metonimija EFEKAT SUPSTANCE ZA SUPSTANCU naslanja se na metaforu psihofizičko stanje konzumenta marihuane je stanje koje izaziva marihuana jakog dejstva, odnosno marihuana nakon koje konzument ima osećaj da je razvaljen, dokrajčen), što pokazuje da se se i metonimije mogu nadovezivati na metafore. Iz svega ovoga sledi da su metonimija i metafora povezani oblici konceptualizacije koji se međusobno dopunjuju.

Literatura

- Bugarški R. 2003. *Žargon*. Beograd: Biblioteka XX vek
- Brdar M. 2017. *Metonymy and Word-Formation: Their Interactions and Complementation*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing
- Barcelona A. 2003. On the plausibility of claiming a metonymic motivation for conceptual metaphor. U *Metaphor and Metonymy at the Crossroads* (ur. A. Barcelona). Berlin: De Gruyter Mouton, str. 31-74.
- Dragičević R. 2007. *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike
- Gerzić B. 2012. *Rečnik srpskog žargona*. Beograd: SAI
- Janda L. 2011. *Metonymy in word-formation*. Tromsø: The Arctic University of Norway
- Klikovac D. 2004. *Metafore u mišljenju i jeziku*. Beograd: Biblioteka XX vek
- Lakoff G., Johnson M. 1980. *Metaphors we live by*. Chicago: Chicago University Press
- Kövecses Z., Radden G. 1998. Metonymy: Developing a cognitive linguistics view. *Cognitive linguistics*, **9**: 37.
- Kövecses Z. 2000. *Metaphor and Emotion: Language, Culture, and Body in Human Feeling (Studies in Emotion and Social Interaction)*. Cambridge: Cambridge University Press

Jelena Samočeta

Types of Metonymy in Names for Psychoactive Substances in Slang

The aim of this research is to examine metonymy as a conceptual mechanism in slang, its relation to word formation, and its interaction with metaphor. The research was conducted using the method of qualitative conceptual analysis within the theoretical framework of cognitive linguistics, where lexemes (78 of them) that denote psychoactive substances, excerpted

from the *Rečnik srpskog žargona* (A Dictionary of Serbian Slang) by Borivoje Gerzić, were analyzed. As the naming of psychoactive substances is usually done indirectly, thus allowing for the communicative exclusion of the uninformed, we hypothesized that it would represent a valid corpus for the examination of metonymy. Our analysis confirmed the validity of a sharp division between lexical metonymy (e.g. WHITE FOR COCAINE/HEROINE) and metonymy in word formation (e.g. AMBUSH FOR MARIJUANA WHOSE EFFECT NEEDS TO BE AWAITED). Apart from that, examples in which lexical metonymy occurs after metonymy in word-formation have also been found (e.g. crazyman “marijuana which makes you crazy”, where after metonymy in word-formation EFFECT FOR SUBSTANCE WHICH CAUSES THAT EFFECT, lexical metonymy RECIPIENT OF STATE FOR SUBSTANCE WHICH CAUSES THAT STATE is found as well). In the domain of metonymy and metaphor interaction, it has been found in some examples that (1) metonymy in word-formation precedes lexical metaphor (e.g. from metonymy in word-formation PLACE OF PRODUCTION FOR THE THING THAT IS PRODUCED lexical metaphor LOCAL MARIJUANA IS A HOUSEWIFE arises); but also that (2) conceptual metonymy is found within lexical metaphor (e.g. in the metaphor TABLETS OF ECSTASY ARE CANDY we noticed the metonymy SUBSTANCE (BONBONS) FOR A FORM). Our results show that our hypothesis about the presence of metonymy in slang seems to be correct and that it is extremely important to trace metonymy not just on the lexical level, but in derivation too. Furthermore, our corpus also shows that the metonymic conceptual movement can be seen within metaphorical conceptualizations.

